

Ministry of Civil Affairs

Otvoreno pismo
članovima Europskog parlamenta

Povodom izjave Dunje Mijatović, povjerenice Vijeća Europe za ljudska prava, objavljene 15. svibnja, 2020.

25. svibanj, 2020.

Poštovani članovi Europskog parlamenta,

Povodom izjave povjerenice Mijatović, koja se odnosi na svetu misu posvećenu žrtvama Bleiburške tragedije, održanu u Katedrali Presvetog Srca Isusova u Sarajevu 16. svibnja, izražavam svoju duboku zabrinutost i razočarenje. Ova izjava, da upotrijebim Mijatovićkine riječi, „je potpuno suprotna idealima i principima” ljudskih prava i međunarodnih konvencija čija je svrha zaštita temeljnih prava svih ljudi, a ne samo nekih.

Podsjećajući da univerzalna deklaracija o ljudskim pravima afirmira pravo na život kao najviše pravo bez kojeg sva druga prava nemaju smisla, pozivam na otkrivanje istine o svim masovnim kršenjima ljudskih prava u novijoj povijesti regije, uključujući i one zločine koji su počinjeni u ime “antifašizma”, a koji su dugo vremena bili držani pod velom tajne. U članku 5 Deklaracije stoji: “Nitko ne smije biti podvrgnut mučenju ili okrutnom, nečovječnom ili ponižavajućem postupku ili kazni.” Članak 6 kaže: “Svatko ima pravo da ga se svugdje pred zakonom priznaje kao osobu.” Ili članak 11: “Svatko optužen za kazneno djelo ima pravo da ga se smatra nevinim sve dok mu se ne dokaže krivnja sukladno zakonu.”

Dakako, povjerenica Vijeća Europe za ljudska prava je posljednja osoba koju bi trebalo podsjećati na ova temeljna načela. Povjerenica Mijatović se pokazala potpuno nezainteresiranom za masakre koji su uslijedili bleiburškim repatrijacijama u svibnju i lipnju 1945. godine, nakon kraja Drugog svjetskog rata, ali je izrazila veliku zabrinutost povodom najavljene katoličke mise posvećene sjećanju na bleiburške žrtve. Vjeruje li ona da gotovo osam desetljeća dugu komunističku zabranu javnog obilježavanja ovog krvoprolića ne treba ukinuti, dok bi zauzvrat trebalo zabraniti svetu misu? Teško je povjerovati da povjerenica za ljudska prava misli da bi molitva unutar zidova katedrale za tisuće nevinih žrtava rata, skromna religijska komemoracija 75. obljetnice Bleiburške tragedije, bila opasan čin koji zahtjeva njenu izravnu intervenciju. Čija to prava povjerenica osjeća obvezu braniti? Je li to povjerenica sugerirala koje žrtve zaslužuju da budu upamćene, a koje ne? Je li se našla pozvanom da pravi izbor između dva ideološki suprotstavljena tabora? Je li njena javna reakcija na ove događaje prikladna ili je pak kontraproduktivna?

Povjerenica Mijatović nije ostavila nikakve sumnje u pravom značenju njenih intencija. Njena izjava dostupna na portalu Vijeća Europe glasi:

“Misa koja je planirana za 16. svibnja u Sarajevu, s ciljem komemoriranja vojnika i civila koji su umrli u Bleiburgu neposredno nakon Drugog svjetskog rata, riskira da postane glorifikacija onih koji su podupirali fašistički ustaški režim koji je bio u savezništvu s nacistima, koji je suodgovoran za smrt stotina tisuća ljudskih bića.

Takva komemoracija bi predstavljala dodatni napad na žrtve tog režima, što je potpuno suprotno idealima i principima antifašizma na kojima su izgrađene europske države nakon Drugog svjetskog rata i zadala bi težak udarac naporima ka pomirenju u regiji. Politički i vjerski lideri u cijeloj regiji trebaju zajedno raditi da bi ponovno izgradili povjerenje među narodima i suzdržati se od koraka koji jačaju podjele i netrpeljivost.”

U prvoj rečenici se pojavljuju “vojnici i civili koji su umrli u Bleiburgu”. Ovi “vojnici” su ustvari bili razoružani ratni zarobljenici koje je Britanska vojska prinudila da se predaju jugoslavenskim partizanima. Većina ovih zatvorenika i mnogi civili su bili ubijeni, ne samo na Bleiburškom polju, nego u poslijeratnim “marševima smrti” tokom operacije repatrijacije. Važno je primijetiti da povjerenica Mijatović dopušta da je pored “vojnika” bilo i “civila” koji su “umrli u Bleiburgu”, i da se to desilo “neposredno nakon Drugog svjetskog rata”. Nisu oni bili mučeni, ubijeni ili masakrirani. Oni su naprosto “umrli u Bleiburgu”. Teško je reći je li povjerenica ne zna činjenice ili je one ne zanimaju. Kako god, veo tajne koji su komunisti namakli i dalje čvrsto stoji, a to se odnosi ne samo na povjerenicu, nego i na većinu ljudi u današnjoj Bosni i Hercegovini. U samoj ovoj rečenici Mijatovića sugerira glavne razloge svoga “svetog neznanja”: na jednoj strani “vojnici i civili” (ne zna se koliko) koji su umrli na polju, a na drugoj strani “stotine tisuća ljudskih bića”; na jednoj strani “oni koji su podupirali fašistički ustaški režim koji je bio u savezništvu s nacistima”, a na drugoj “žrtve tog režima”. Teško je odoljeti utisku da kontrast između onih koji su umrli i onih koji su bili ubijeni kao “ljudska bića”, disproporcija u broju žrtava na jednoj i na drugoj strani, te općepoznata razlika između dva zaraćena tabora, ne služe da se opravda jedan zločin uspoređujući ga s drugim.

Ipak nije jasno zašto katolička misa predstavlja prijetnju za Sarajevu i cijelu zemlju. Međutim, povjerenica Mijatović nije dvojila oko toga kako nazvati stvari pravim imenom. U prvoj rečenici misa je “glorifikacija onih koji su podupirali fašistički ustaški režim u savezništvu s nacistima” (treba obratiti pažnju na ovaj konglomerat kvalifikacija uz imenicu “režim”), dok je u drugoj rečenici misa ujedno tri stvari: misa “predstavlja dodatni napad na žrtve tog režima”; “potpuno je suprotna idealima i principima antifašizma na kojima su izgrađene europske države”; te “zadaje težak udarac naporima ka pomirenju u regiji”. Ove žestoke optužbe su tek jedva prekrivene ili nespretno umekšane eufemizmom u prvoj rečenici (“riskira da postane”) i pogodbenim načinom uporabljenih glagola u drugoj rečenici. Samo zahvaljujući ovom oskudnom retoričkom ruhu izjava komesarice Vijeća Europe ne izgleda suviše nalik na izjavu nekog političkog komesara. No ipak je u lokalnim medijima njena izjava zazvučala kao politička direktiva. Uzmemo li ih izvan konteksta, ove dvije rečenice mogu poroditi dvojbu je li ih napisao visoki komunistički dužnosnik ili pak visoki dužnosnik Vijeća Europe.

Dužnosnik za ljudska prava koji piše ovakve izjave izlaže se riziku da bude optužen za prokomunističku pristranost. Izjava povjerenice Mijatović plasirana u javnost dan uoči komemoracije u katedrali je zasigurno doprinijela motiviranju ljudi da organiziraju prosvjede. Teško da je itko bio iznenađen ikonografijom prošlog komunističkog režima koja je dominirala prosvjedima na ulicama Sarajeva. Pred kanoniziranim komunističkim tumačenjem prošlosti sveta misa gubi svoju svetost, dakako u očima zarobljenika te prošlosti.

Poruka koja se može pročitati iz posljednje rečenice povjereničine izjave kaže da umjesto da ponovno izgrađuje povjerenje među ljudima, kardinal Vinko Puljić, nadbiskup i mitropolit vrhbosanski, ponovno osnažuje podjele i netrpeljivost. Istina o masovnim zločinima prošlosti može uzdrmati krhke temelje mira i tolerancije. No, je li posao dužnosnika za ljudska prava da upozorava ili čak ušutkuje sve one koji se usude da na svjetlo dana iznesu jezive masakre i planirana istrebljenja, koji su toliko dugo vremena bili skriveni od očiju javnosti? Gorka je ironija doba u kojem živimo da je jedan od najzaslužnijih lidera u poslijeratnoj pomirbi i gradnji mira preko noći postao sumnjiva osoba ili čak neprijatelj. Kardinal Puljić, koji je postao čuven tokom opsade Sarajeva radi pomaganja tisućama prognanih i izbjeglih, odjednom se ponovo našao u nekoj vrsti opsade na dan komemoracije, budući da je policija napravila

kordon oko katedrale, sprečavajući masu protestanata da joj se približi. Međutim, glas njegove molitve je nadjačao glasove ljutnje i povike protestanata: “Pomirba bi mogla biti izgrađena samo na istini, a to podrazumijeva jednako poštivanje svake žrtve!”

Na kraju mi dopustite da citiram izjavu koju potpisuje apostolski nuncij u Bosni i Hercegovini mons. Luigi Pezzuto, nedavno objavljenu u znak potpore kardinalu Puljiću, a koja pokazuje za što bi se trebao zalagati istinski borac za ljudska prava: “Osuda svih zločina, tko god da ih je počinio, molitva za spas duša nevinih i oprost, predstavljaju temelje civiliziranih odnosa.”

A. Gudeljević

Ankica Gudeljević
Ministrica
Ministarstvo civilnih poslova
Bosna i Hercegovina

